

nemirno sèm ter tje tekajo in se pogosto s tipavnicami ližejo. Ena, ki je tudi nekoliko večja memo drugih, ima posebno veliko opraviti; vedno šviga od ene do druge in jih pregleduje, kot general svoje vojake, preden jih pelje v ogenj.

Zdaj se vzdigne črna truma, straže odprejo vrata na široko in kot hudournik se vsuje četa po mravljišču. Le malo, kar jih je pri babicah za postrežbo in pri vratih za stražo neobhodno potrebno, je ostalo doma, druge so se vse vzdignile. Zunaj zleze ona velika mravlja na eno bilko in od ondot pregleda še enkrat svojo armado, potem jo pelje navzdol v gozdič.

(Konec sledi.)

Ali tudi Slovenci imajo obhajati tisučletni spomin apostolske delavnosti sv. Kyrila in Metoda?

Spisal Davorin Terstenjak.

V časopisih smo brali, da se severni Slovani pripravljajo, tisučletni spomin na apostolsko delavnost sv. Kyrila in Metoda slavno obhajati. Ker je ta zgodba v zgodovini dušnega razvitja slovanstva neskončno važna, in ker tudi mi Slovenci smo, akoravno mala, tako vendar čerstva betva Slovanstva, je tedaj vredno preiskavati: ali tudi Slovenci imajo vzrok slavne tisučletne svečavnosti v čast sv. Kyrila in Metoda se vdeležiti?

Slovenci so se s sv. katoliško vero že v apostolskih časih soznali, vendar ni še se bila v oni dobi tako ukoreninila, da bi se reči smelo: popolnoma spreobrnitev Slovincov h kersanstvu spada v apostolske čase, ker delavnost kersanskih misionarjev one dobe je obsegala večidel polatincene mesta in tergovišča s sredstvom latinskega jezika; med narod po seliščih — naj so bile stale v ravninah ali v planinah — se sv. kersanska vera za vès čas rimskega vladarstva čez Norikum nikdar ni bila popolnoma razprosterla (glej Muchar „Römisch. Norik.“ II, 266 itd.).

Po padu rimskega cesarstva so zemlje, v katerih Slovenci prebivajo, postale pozorišča kervavih bojov, in v tej dobi se je seme sv. kersanske vére vsejano po sv. Fortunatu in Hermagoru, čeravno ne celó zadušilo, tako vendar se hudo popačilo. Divji Atila je od leta 443—454 razsajal po vseh straneh starega Norika, razderl Petov, Celejo, Akvilejo in druge mesta — sedeže kersanstva. Ni se torej čuditi, da še paganizem v slovenski zemlji nahajamo do osmega stoletja, in da še le nemškim misionarjem je ugodilo, ga popolnoma iztrebiti.

Ko je terpelo preseljevanje narodov (Völkerwanderung), rimska cerkev tudi ni mogla dosti za uzderževanje kersanske vére takraj planin storiti; — lahko toraj zapopadamo, kako je bilo mogoče, da v oni dobi se je krivoverstvo Arianisma v Noriku ukorenilo — posebno v cerkvi petovski in celjski. Brez dvombe se je pritépel iz Sirmia.

Sicer ni nobeden se preseljevajočih narodov imel stanovitnega sedeža v Noriku, vendar bojne čete Rimljanov, ktere so skoz Norikum na panonsko mejo hodile; dalje obilne posadke paganskih rimskih vojsakov v norenskih mestih so bile izprvo bolj zaderžaj, kakor pa podpora kersanstva.

Rekel sem, da ni nobeden preseljevajočih se narodov germanskih imel stanovitnega sedeža v Noriku — domovini Slovincov; hočem tedaj, ker se se v šolskih bukvah zmiraj uči, da so na Krajskem, Koroškem in Štorskem nekđaj germanski narodi stanovali, to reč natanjše razjasniti.

(Dalje sledi.)

Jezikoslovni pomenki.

Čakavci po Vuku z ozirom na Kekavce, ki izgovarjajo l na koncu besed.

Spisal J. Kobe.

(Konec.)

„Bilo bi od velike koristi, ko bi se v čakavskem narečju vse zbralo, kar ni serbsko. Onda bi se soditi móglo, ktere teh razlik se slagajo z narečjem njih zapadnih sosedov Kranjcev, ktere so same njihove, in te s kterim slovanskim narečjem se slagajo. Poleg tega bi pa mi dobili veliko čistejih besed, ki se danas med nami ne govorijo.“

Ravno tako bi tudi hasnila severnim Kekavcom taka zbirka besed pri južnih Kekavcih: severni so jako revni, južni pa bogati. Kako lepo pravijo ti: „ne mrazi me“, oni pa: „ne osiraj me.“ Ti delajo razloček med „hiteti“ festinare, in „hitati“ spešno delati; oni pa zadnjega ne razumejo; „pašbiti se.“ Njih sostavljeni glagol „natolcvati“ bi se južnemu „súsati“ slobodno umaknil, na pr. „na-ni vsi súsajo.“ Severni Kekavci ne razumejo južnega, če pravi: „rana mi se je ozlela“, „ozlevati se začela.“ Kako natančno izrazuje južni na pr. stopnje svojega truda; „se žurim“, „tersim“, „trudim“, „kinim“ in „mucim“; severni pa vedno žene svoj „prizadevam“, sostavljen iz „pri-zadenem.“ Za ta glagol menda vendar ne bo slovník slovenski imel prostora!

V Dalmaciji po suhem se ne nahaja dandanašnji nobeno selo ne občina ljudi več, ki bi to narečje govorili, pa tudi težko v Bosni; al nahaja se jih še v horvaški vojniški kranji kakor se Velebit prestopi, in na zapadnem Madžarskem in v Avstriji gotovo tje do Beča (Dunaja)! Kako so zginile iz Dalmacije? Jaz mislim, da so pobegnili pred Serbi in Turki, ondi ostavši so pa se poserbili. Oni pa, ki zdaj živijo na zapadnem Madžarskem in po sosedni Avstriji, ki jih Nemci imenujejo „Baser-Krobaten“, so verjetno odvetki panonskih Horvatov. Ali od kod tako daleč k severu? ali jim ni Porfirogenet dobro zaznamoval mesta vlade, ali so pa tudi oni v noveji dobi pobegnili pred Turki.

Iz vsega tu povedanega se vidi, da se južni Slovani vsi zunej Bulgarov po jeziku delijo na troje: prvi so Serbi, ki govorijo što ali šta (in počem se ozir Čakavcov in Kekavcov nazvati morejo Štokavci) in na koncu sloga izgovarjajo o namesto l; — drugi so Horvati, ki namesto što ali šta govoré ča (po čem se zovejo tudi Čakavci) in na koncu slogov izgovarjajo l, v ostalem se pa ne razlikujejo od Serbov; — tretji so Slovenci, ali kakor jih mi zovemo, Kranjci, ki namesto sto govorijo kaj (po čim jih tudi naši imenujejo Kekavce), kteri se od Serbov in Horvatov po jezikih veliko več ločijo, kakor Serbi in Horvati med sabo, pa so njim sopet bližji, kakor kteremu koli drugemu slovanskemu narodu. Med Slovence spadajo tudi današnji Horvatje v Varoždinski, Križevski in Zagrebški okolici (varmeziji), kterih jezik je prelaz iz Kranjskega v serbski. Al čudovito: od kod so oni ondi, kjer so zdaj? Ako je istina, kar Porfirogenet pravi, da so panonski Horvatje bivali med Dravo in Savo, in da njih stolica je bila v Sisku, onda bi trebalo, da so ondi Čakavci ne pa Kekavci!

Gledé na te južne Slované med sabo bi jez rekel, da je Štokavcov najmanj trikrat toliko, kolikor je Kekavcov in Čakavcov skupej, Kekavcov pa sopet veliko več kakor Čakavcov.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Marburga 22. listopoda. Ž. Zadnji četrtek so nas obiskali svetli knezoškof labodski gg. Anton Martin. Prišli so iz Dunaja, kjer so vizitirali samostan Benedik-

tinov pri Škotih. Serčno so se razveselili čez svoje prihodnje stanovanjske. V kratkem času se je dosti storilo, kar se posebnemu trudu gosp. farm. M. Glazerja zahvaliti imamo. Do mladostja bo poslopje gotovo. — Od koroške meje že čujemo matike in sekire, ktere tū delajo za železnico. Upati je tudi, da bo iztočna železnica tudi pri Marburgu se z južno zedinila. Mi Marburčani bodemo tedaj „Gross-städter“ in bela Ljubljana naj se skrije potem pred nami! — Dijakov letos imamo zadosti. V prvi šoli jih je 90; mogli smo tedaj paralelni razred vpeljati. Za novega učitelja je prišel Vaš za šolstvo vés uneti rojak J. Majciger iz Krajske gore; uči latinščino in slovenščino. — Letos bodemo obhajali stoletnico obstanka naše gimnazije. Že se posvetujemo, kako bi se najslavniše dala ta reč obhajati. Drugokrat Vam utegnem kaj več povedati od te imenitne slavnosti. — Tergatva je pri nas dobro izdala, večidel boljše kakor lani. Pekersko se prodaja od 60 do 90 fl. Gornještajerci letos dosti vina nakupujejo posebno iz velikonedeljskih, ormoških in lutomerških goric. Sladkega Zaverčana je malo viditi na kolodvoru. Beremo, da ste Vi z igrališnim ravnateljem, kteri že več let naš teater opravlja, bolj zadovoljni kakor mi. Lahko! ker nam je pustil pléve, zernje pa je v Ljubljano odnesel. Pri nas družega ni viditi kakor „Coulissenreisserei“ in pa „fade Lerchenfelderspassmacherei.“ Kakor je umetno življenje meršavo, tako tudi družbeno. Razun nekoliko kavarnic ni nikakoršnega mesta za razveseljevanje. Ubogi učitelj in urednik, kteri stol segreva celi božji dan, zvečer pa ne vé nikamor, kjer bi muke življenja pozabil! Da bi vendar imeli kakšno kasino. Ali Marburžanom manjka — — — ravno ne novcov — al „sensus communis“, po slovenski: „vkup deržimo“, „vkup se veselimo“ — to je, kar pogrešamo.

Iz Tersta 26. nov. P. Pred nekimi tedni je izgovoril nekdo v teržaškem časniku željo, da bi kdo iz Ljubljane ali iz Krajskega sploh se lotil, dobro mleko in smetano v Terst po železnici pošiljati, ker bi tako našemu mestu kaj dobro vstregel. Z veseljem beremo v nekem teržaškem italijanskem časniku oznanilo, da nam pošilja nekdo vsaki dan iz Ljubljane dobrega mleka na prodaj.

Iz Ljubljane. Zvedili smo, da je c. kr. kupčijsko ministerstvo dovolilo, nove ceste iz Logatca in Postojne do ondotnih kolodvorov železnice narediti.

Novičar iz raznih krajev.

C. k. dnarstveno ministerstvo je z razpisom od 6. okt. zaukazalo, da se smejo že zdaj novi sreberni dnarji avstrianske veljave pri vseh plačilih c. kr. dnarnicam in pobornim uredom dolžnih rabiti, in sicer plača mali zvezni tolar 1 fl. 25 $\frac{1}{2}$ kr., forintnik ali goldinar 57 kr., četertforintnik 14 $\frac{1}{4}$ kr. dosedanjega dnarja. — Moguncijo, po nemško Mainz, je eno najstarejih mest nemške dežele, in že Rimci so imeli ondi svoje mesto Moguntiacum. Precej veliko je in leži na reki Rajnu blizu tam, kjer se reka Majn v njo izliva, v hesenskem velikojvodstvu. Od leta 1814 je najvažnija nemško-zvezna terdnjava proti Francozkemu, v kateri imajo avstrijski in pruski vojaki posadko. Velikost grozne nesreče, ktera je to mesto 18. t. m. zadela, se dá še le zdaj nekoliko bolj natanko pregledati. Kmalop 3. uri popoldne je zadonelo strašno gromenje, zemlja se je stresla, hiše so se majale, strehe poderale, okna drobile. Strah je bil neizrekljiv. Tako imenovan „Kästrich“ in gornja „Gaugasse“ je bil kup razvalin, pod kterimi so bili njegovi prebivavci pokopani. Serce se je tergalo vsakemu, kteri je vidil strašno razmesarjene trupla raztresene ležati ali nesrečne umérati; starši so otroke, otroci starše iskali, možje svoje žene in žene možé klicali!

Kjer je stal hram za smodnik (stolp), zija zdaj silno velika razorana jama. Kamnje je letelo po celem mestu in $\frac{3}{4}$ ure deleč, in je, kamor je priletelo, ljudi, živino in hiše pobijalo. V stolpu je bilo 200 centov smodnika, 700 napolnjenih granát in kakih 240 zažigavnih krogel. Velika sreča, da se še te niso unéle, še bolj se je pa previdnosti božji zahvaliti, da so pred nekimi tedni več sto centov smodnika odpeljali. Koliko je po tej nesreči ljudi ob življenje in zdravje prišlo, še ni mogoče povedati; da jih je več sto, naznanjajo vsi časniki. Kako se je pa taka grozna nesreča primerila? Marsikako so to vganjevali, al najnoveji časniki pa pišejo, da jo je strašna hudovoljnost nad mesto prinesla! Čakati pa moramo, da se ta govorica poterjena skaže, potem jo bomo povedali, kakor tudi število ubitih in ranjenih naznanili. Presvitli cesar, komaj strašno nezgodo zvediti, so koj iz lastne dnarnice 20,000 fl., in presvitla cesarica Elizabeta 2000 fl. v pomoč nesrečnemu mestu poslali ukazali, verh tega pa še ministru notranjih zadev zapovedali, poskerbeti, da se v celem cesarstvu po deželnih poglavarstvih in škofijah mili darovi za nesrečne Moguncane poberajo. Tudi presvitla cesarica vdova, Karolina Avgusta, so 2000 fl. v ta namen podarili. — Kakor je v nemških časnikih brati, bo namesti pruskega kralja njegov brat še dalje tri mesce vladal. — Iz Londona je došla čudna novica, da je imela angleška vlada namen, nekoliko bark pred Napol poslati, da bi napolsko vlado prisilila, dva o poslednji poskušeni prekucii vjeta Angleža v Salerni spustiti. Ker je avstrijska vlada se z lepim zoper to postavila, je angleška odjenjala. — V Bajonu na Francozkem je néki 19. t. m. se enaka nesreča zgodila, kakor v Moguncii. — Na Rusovskem bodo 1862 tisuče leto obstanjka rusovskega cesarstva obhajali. Car je ukazal, da se v spomin te obletnice v Novgorodu, v prvem stolnem mestu rusovskih vladarjev, spominek postavi. — Iz Moldove in Valahije piše nek francozk časnik, da se v teh in sosednih deželah vstaje bojé. Da se odborniki v divanih prav rogovilasto obnašajo, je res, da so pa prebivavci njih homatij že do gerla siti, je še bolj res, in komaj čakajo, da bo zbor v Parizu njih zadeve v roko vzel in uravnal. O zedinjenji že skorej nikjer ni več govorjenja. — Obsojene zoročnike zoper življenje serbskega kneza so v težkem železji v Gurgusovac odpeljali v težko ječo za vse dni. — V Černigori ni samo vse še pri starem, ampak od dné do dné prihaja stiska te uboge deželice huja in večja. Tū ni več pravice in kjer ni te, tudi sodnika ni. Šeptavci in osumljevalci so sodniki, ker je knez preveč od strasti omamljen, da bi um in serce poslušal. Derží ga pa tudi strah vedno v njegovem poslopji, da si ne upa, med ljudstvo stopiti. Ravno zvemo, da je Danilo svojim podložnim prepovedal, s Turki kaj opraviti imeti. Ropanja in morjenja ni konca ne kraja.

Kratkočasnica za poskušnjo s cirilico pisana.

Spisal Matija Majar.

Некі слуга (служабнік) несе две драгоцены чашы (Schale), по несречі се му ізмузне једна чаша з рок, паде на тла ін се потрунїє. Побере шїбре ін гре в страху к господу, держеч в једној року цело чашо в другој шїбре. Закај па нїсі пазлївејї, рече господ; како сі па делал? — Таколе, господ жлахтні, одговорї слуга, ін спусти ше уно цело чашо на тла, да бї господ відїл, како је перва шла в шїбре.

Pogovori vredništva. Gosp. J. L. v. Ž. Tudi prevodi se bojo radi vzeli.